

Barbory Černé

Obraz změn společenských hodnot v egyptských televizních seriálech

Televizní dramatická tvorba se stala neoddělitelnou součástí každodenního života obyvatel Egypta i celého arabského světa. Přední místo mezi televizními pořady zauímají seriály, které prošly od 80. let 20. století řadou formálních a obsahových změn souvisejících s vývojem egyptské společnosti. Bez přehánění lze konstatovat, že arabský divák si vytvořil určitý druh závislosti na tomto žánru dramatické tvorby, díky němuž se na televizních obrazovkách objevují nejen zábavná či humorná, ale především závažná společenská témata.

Diplomová práce **Barbory Černé** *Obraz změn společenských hodnot v egyptských televizních seriálech* se věnuje problematice egyptských televizních seriálů, které představují poměrně složitý umělecký a sociální fenomén, v kontextu vztahu mezi umělecko-ideovým záměrem jejich tvůrců a způsoby jejich vnímání televizními diváky. Zvolené metodologické východisko dokládá šíři a hloubku autorčina badatelského zájmu, zároveň nabízí možnost objektivního pohledu na vývoj hodnotového systému ovlivňujícího soukromý i veřejný život současných Egyptanů. Během studia a následné analýzy seriálových titulů se musela diplomantka vyrovnat s jejich nepřehledným množstvím a tematickou rozmanitostí dokumentující prostor, jenž seriálový formát zauímá v programové škále televizního vysílání.

Předkládaná diplomová práce je rozdělena do pěti kapitol. První z nich nese název *Problematika egyptských televizních seriálů*. Zde se autorka zabývá otázkou arabské kulturní identity v souvislosti s globalizací arabského světa a úlohou satelitního vysílání, které významně přispělo k rozvoji arabské televizní produkce a sjednocení mediálního trhu. Důležitými součástmi této kapitoly jsou terminologické vymezení pojmu „popkultura“ a charakteristika televizního publika sledujícího seriálovou tvorbu.

Obsahem druhé kapitoly je otázka televizního trhu v Egyptě a ostatních arabských zemích. Zatímco počátky televizního vysílání v Egyptě spadají do šedesátých let, jeho bouřlivý rozvoj lze datovat devadesátými léty, která poznamenaly události celosvětového významu (válka v Zálivu) a vznik satelitní stanice al-Džazíra, jejíž úloha během egyptské revoluce v lednu 2011 potvrdila efektivní fungování celoarabských mediálních mechanismů. Téma cenzury je v této části rozebíráno v kontextu tvůrčí svobody a prostoru, který se jí dostává v egyptské státní a soukromé televizi.

Třetí kapitola je věnována egyptským televizním seriálům, jejichž vývoj úzce souvisí s politickým vývojem země. V Násirově době bylo televizní vysílání pokládáno za nástroj poučení a modernizace národa; v centru pozornosti stály pojmy jako vlastenectví a arabská jednota. Období Sādátovy vlády znamenalo odklon od státní podpory rozvoje filmové a televizní tvorby; v Egyptě se tak začala prosazovat západní filmová a televizní produkce. Zlomový bod v historii egyptské seriálové tvorby představuje rozsáhlé dílo *Lajālī Hilmīja* (1987 – 1995), jenž se stal televizní legendou. Důležitým aspektem této tvorby je její premiérové uvádění v ramadānu. Charakteristickým rysem egyptských/arabských seriálů je jejich úzké propojení s realitou, čímž se k divákovi dostávají televizní dramatická díla s hlubokým sociálním obsahem.

Jádrem diplomové práce jsou kapitoly čtvrtá a pátá, vycházející z analýzy seriálových témat. Ve čtvrté kapitole se autorka zaměřuje na jejich nábožensko-politickou rovinu. Velmi inspirativními názvy jsou označeny jednotlivé podkapitoly *Muslimové, křesťané a židé – jeden národ, jedna vlast?* (4.1.), *Židé – rozkladný nebo stmelující prvek společnosti?* (4.2.), *Křesťané – bezproblémové soužití nebo příliš ožehavé téma?* (4.3.), *Islám v Egyptě – zdroj národní hrdosti, nebo hrozba radikalizace?* (4.4.) Seriálové obrazy ilustrující nábožensko-politický kontext muslimsko-židovských vztahů jsou

zastoupeny tzv. „špionážním“ seriálem (*Ra'fat al-Haggān*) a seriálem historicko-životopisným (*Anā qalbī dalīlī*).

Vztahům mezi muslimskými vesničany a koptskými mnichy se věnuje historický seriál *Chālātī Safīja wa 'd-dajr*. Téma sňatku koptské křesťanky a muslima obsahuje melodramatický seriál *Awān al-ward*, sňatek katoličky a muslima je tématem seriálu stejného žánru *Bint min Šubrā*, otázkou sňatku evropské křesťanky a muslima se zabývá obdobný seriál *Man alladhī lā juhibbu Fātima?* Roku 2011 byl uveden seriál *al-Gāmi'a*, jehož děj rozvíjí motiv vztahu mezi křesťankou a muslimem. Koncept národní jednoty odsuzující jakékoli formy násilí a podporující sekularizaci společnosti se poprvé objevil roku 1994 v seriálu *al-'Ā'ila*. Přítomnost a minulost Muslimského bratrstva je zpracována jako dramatická elipsa v historickém seriálu *al-Gamā'a* z roku 2010.

Rovina sociálně-kulturní je náplní páté kapitoly, přičemž sféru soukromého života zde zastupují dvě navzájem se prolínající témata – sňatek a ženy. Zajímavé zpracování problematiky polygamií nabízí komediální seriál *'Ā'ilat al-hāgg Mitwallī* (2001), který je pro svou velkou oblibu reprízován několikrát ročně na různých satelitních stanicích. Komediální seriál *'Ajza atgawwiz* (2010) přináší obraz mladé vzdělané dívky hledající vhodného životního partnera. Stejný tematický základ rozvíjí seriál *Na'am, mā ziltu 'ānisa* (2010), v němž je hlavní hrdinka ochotna bojovat nejen za své etické zásady, ale i úspěch v profesním životě. Proti zažitým představám a předsudkům bojuje seriál *Qadījat ar-ra'j al-'āmm* (2007), jehož tématem je osud znásilněné ženy.

Velmi cennou částí diplomové práce je závěr. Diplomantka v něm vyslovuje otázku týkající se toho, jakým způsobem zobrazují seriály realitu. Uvažuje o tom, zda obsahují věrné zobrazení skutečnosti, nebo zda je reálný stav egyptské společnosti pouhou inspirací pro seriálové tvůrce, kteří předkládají divákům modifikovaný obraz skutečnosti, jehož smyslem je snaha o změnu stávajících poměrů. Svůj význam má v této souvislosti vztah mezi zájmem diváků a výběrem takových témat, která mohou tento zájem zaručit.

Diplomová práce ***Obraz změn společenských hodnot v egyptských televizních seriálech*** se zabývá doposud neprobádanou problematikou v rámci poměrně nového oboru televizní dramatické tvorby a vizuální popkultury. Na tomto místě lze vyslovit několik úvah:

- a) *v rámci teorie televizního dramatu je možné specifikovat rozdíl mezi seriálem a tele-novelou*
- b) *vývoj egyptské televizní tvorby je od 70. let poznamenán západním vlivem, projevoval se v ní v 60. letech vliv ruské/sovětské kultury?*
- c) *lze určit, který ze seriálových žánrů – životopisný, historický, komediální, špionážní, melodramatický – se těší největší oblibě u televizních diváků, tj. odpovídají jejich představám o úspěšném televizním pořadu?*

Diplomová práce **Barbory Černé** představuje hodnotnou původní studii opírající se o důkladnou znalost pramenů a odborné literatury; dokládá autorčinu erudici a badatelské zaujetí nejen pro arabskou kulturu, literaturu a arabskou/egyptskou televizní tvorbu, nýbrž i sociologii a kulturní antropologii. Zajímavě psaný text diplomové práce odpovídá všem nárokům kladeným na získání magisterského titulu.

Navrhuji hodnocení známkou „výborně“.

V Praze, 18. 9. 2011

Doc. PhDr. František Ondráš, PhD.,
vedoucí diplomové práce